

Mr Slobodan N. Ilić,
član Predsedništva Udruženja pravnika Srbije

VANSUDSKI POSTUPAK ZA NAKNADU ŠTETE U OBAVEZNOM AUTO-OSIGURANJU

U radu su analizirane odredbe zakona iz materije obaveznog osiguranja u saobraćaju svih republika bivše SFRJ, koje se odnose na vansudski postupak za naknadu štete oštećenog pred štetnikovim osiguravačem. Odredbe o vansudskom postupku za naknadu štete oštećenog pred štetnikovim osiguravačem inspirisane su direktivama EU o obaveznom osiguranju od građanske odgovornosti iz oblasti upotrebe motornih vozila za štete pričinjene trećim licima. Težište analize je na rokovima i uslovima – standardima vansudskog postupka za naknadu štete oštećenog pred štetnikovim osiguravačem. Ukazuje se na odnos alternativnog načina rešavanja sporova i završenog postupka za naknadu štete oštećenog pred štetnikovim osiguravačem u slučaju kad je oštećeni ostao nezadovoljan odlukom interne komisije tog osiguravača. Pošto je većina republika skratila rok iz komunitarnog pravnog izvora u vansudskom postupku za naknadu štete, autor ovog rada smatra da će se u tim zakonima, ranije ili kasnije, pristupiti promenama u pravcu usklađivanja s rokom iz komunitarnog pravnog izvora.

Ključne reči: vansudski postupak; naknada štete; oštećeni; štetnikov osiguravač; obavezno osiguranje od auto-odgovornosti.

1. Uvodne napomene

1.1. Predmet ovog rada čine odredbe zakona iz svih bivših republika SFRJ o vansudskom postupku za naknadu štete oštećenog pred štetnikovim osiguravačem, u okviru obaveznog osiguranja od auto-odgovornosti. Sa izuzetkom Slovenije, koja je već članica Evropske unije, sve ostale republike bivše SFRJ nalaze se na putu ka

članstvu u EU i sve su regulisale ovaj vansudski postupak po uzoru na pravo EU. U radu su najpre izložene pomenute odredbe o vansudskom postupku iz Zakona o obaveznom osiguranju u saobraćaju Republike Srbije iz 2009. godine¹ (skraćeno: Zakon), a zatim i odredbe važećih zakona iz materije obaveznog osiguranja u saobraćaju republika bivše SFRJ. Ove odredbe povezivane su i sa alternativnim načinima rešavanja sporova. Na kraju, posebno je razmatrana usklađenost zakonskih odredaba o vansudskom postupku za naknadu štete u obaveznom auto-osiguranju s njihovim uzorom u komunitarnom pravnom izvoru Evropske unije.

1.2. U Zakonu iz 2009. godine regulisana su četiri oblika obaveznog osiguranja u saobraćaju. To su osiguranje putnika u javnom prevozu od posledica nesrećnog slučaja, zatim osiguranje vlasnika motornih vozila od odgovornosti za štetu pričinjenu trećim licima, potom osiguranje vlasnika vazduhoplova od odgovornosti za štetu pričinjenu trećim licima i putnicima te, najzad, osiguranje vlasnika čamaca od odgovornosti za štete pričinjene trećim licima. Uz ta četiri oblika obaveznog osiguranja u saobraćaju, Zakonom je predviđeno poveravanje javnih ovlašćenja Udruženju osiguravača Srbije (skraćeno: Udruženje), kao i osnivanje Garantnog fonda². Odredbe o vansudskom postupku za naknadu štete oštećenog pred štetnikovim osiguravačem čine jednu od najvažnijih novina u okviru obaveznog osiguranja od auto-odgovornosti u Zakonu iz 2009. godine. Locirane su u glavi Zakona u kojoj je regulisano osiguranje vlasnika motornih vozila od odgovornosti za štetu pričinjenu trećim licima. Odredbe o vansudskom postupku za naknadu štete oštećenog regulisane su prvi put ne samo u Zakonu Republike Srbije nego i u zakonima svih republika bivše SFRJ.

1.3. Država Srbija strateški se opredelila za članstvo u EU. Ustavnopravno, to strateško opredeljenje izraženo je već u članu 1. Ustava Republike Srbije, odnosno već u osnovnim načelima tog ustava. Na opredeljenje Srbije za članstvo u EU posebno je ukazalo načelo iz člana 1. Ustava RS, gde je, pored ostalog, istaknuto da je Republika Srbija, kao država, zasnovana na pripadnosti evropskim principima i vrednostima. Iz tog osnovnog ustavnog načela izvedena je generalno celokupna tekuća reforma zakonodavstva Srbije, koje je usmereno ka prilagođavanju pravu Evropske unije. To osnovno ustavno načelo inspirisalo je zakonodavca u Srbiji u pravcu da obavezno osiguranje od auto-odgovornosti što više prilagodi odredbama direktiva o obaveznom osiguranju od građanske odgovornosti iz oblasti upotrebe motornih

1 Službeni glasnik RS, br. 51/2009 od 14. jula 2009. godine.

2 Prikaz najvažnijih odredaba ovog Zakona u mr Slobodan Ilijić: „Zakon o obaveznom osiguranju u saobraćaju“, *Stručno-informativni časopis IP „Intermeks“*, Beograd, *Pravni informator* br. 4/2010, str. 54-60.

vozila za štete pričinjene trećim licima³. U tom okviru, treba prilagoditi i vansudski postupak za naknadu štete oštećenog pred štetnikovim osiguravačem. Srbija nije članica EU, ali je prilagođavanje navedenim uputstvima EU u Zakonu predviđeno u više etapa. Prva grupa odredaba Zakona, prilagođena navedenim uputstvima EU, stupila je na snagu 12. oktobra 2009. godine, tj. kada i Zakon. Neke njegove odredbe počele su da se primenjuju od 1. januara 2010. godine, a druge će, opet, početi da se primenjuju za godinu, treće za dve, a četvrta grupa odredaba za tri godine, računajući od 12. oktobra 2009. Poslednja grupa odredaba stupiće na snagu tek od momenta kad Srbija pristupi EU i Svetskoj trgovinskoj organizaciji.⁴ Vremenski različit početak primene pojedinih odredaba Zakona, prilagođenih navedenim uputstvima EU, opredelio je i obim ovog rada. Pravnom analizom obuhvaćene su samo odredbe Zakona o vansudskom postupku za naknadu štete oštećenog pred štetnikovim osiguravačem, koje su stupile na snagu 12. oktobra 2009. godine. Pri tom, treba imati u vidu da je evropsko pravo osiguranja u oblasti obaveznog osiguranja od auto-odgovornosti podložno čestim promenama,⁵ pa neke od odredaba Zakona, koje su danas prilagođene uputstvima EU, možda već sutra neće više biti prilagođene direktivama Evropske unije, jer direktive mogu u međuvremenu biti izmenjene i dopunjene.

1.4. U Evropi, uključujući sve države bivše SFRJ, ustanovljeno je da postoji veliko učešće motornih vozila u saobraćaju na putevima, te je stoga porastao i broj saobraćajnih nezgoda, što je u pravu EU izazvalo porast brige za žrtve saobraćajnih nezgoda. Učestali su i neposredni zahtevi osiguravačima od strane oštećenih u saobraćajnim nezgodama, kako od stvarno oštećenih, tako i od onih koji to nisu⁶ (pokušaji prevare i slično). Paralelno i kontinuirano, EU je usavršavala svoje propise iz domena obaveznog osiguranja od auto-odgovornosti. Pored toga, za države bivše SFRJ karakterističan je i veliki broj sudskih sporova povodom saobraćajnih nezgoda. To je proizvelo težnju zakonodavca u Srbiji i svih zakonodavaca u državama bivše SFRJ da putem ovog vansudskog postupka za naknadu štete oštećenog pred štetnikovim osiguravačem poboljšaju pravni položaj žrtava saobraćajnih nezgoda i da

3 Prva Direktiva 72/166 EEC od 24. aprila 1972. godine; druga Direktiva 84/5/EEC od 30. decembra 1983. godine; treća Direktiva 90/232/EEC od 14. maja 1990. godine; četvrta Direktiva 2000/26/EC od 16. maja 2000. godine; peta Direktiva 2005/14/EC od 11. maja 2005. godine. Svih ovih pet uputstava zamenjeno je Direktivom 2009/103/EC od 16. septembra 2009. godine.

4 Detaljnije o strukturi Zakona mr Slobodan Ilijić: „Povodom Zakona o obaveznom osiguranju u saobraćaju RS”, *Tokovi osiguranja* br. 4/2009, str. 31-40.

5 Doc. dr Marijan Ćurković: „Novi sustav obaveznog osiguranja od automobilske odgovornosti u Republici Hrvatskoj”, *Zbornik radova* Udruženja za pravo osiguranja SCG sa savetovanja održanog od 12. do 14. aprila 2006. na Paliću, na opštu temu „Osiguranje u susret procesu pridruživanja SCG EU”, Palić, 2006, str. 141-154.

6 CEA – Comite Europeenne des Assurances – Press release od 13. februara 2008. godine.

maksimizuju brzinu isplate štete, te istovremeno smanje broj sudskih sporova prouzrokovanih porastom broja udesa. Na ovoj činjeničnoj i pravnoj podlozi počivale su navedene direktive EU, kao i zajednički i javni interes svih republika bivše SFRJ da podignu stepen sopstvene prilagođenosti pravnoj regulativi osiguranja EU, a naročito u oblasti obaveznog osiguranja od auto-odgovornosti. U tome je i značaj ove teme.

1.5. U svim republikama bivše SFRJ vansudski postupak za naknadu štete u obaveznom osiguranju od auto-odgovornosti regulisan je zakonski. Nazivi ovih zakona slični su ili su samo prilagođeni jeziku odnosno republike. Otuda su, u svakom od zakona iz materije obaveznog osiguranja u saobraćaju pojedinačno, analizirane odredbe o vansudskom postupku za naknadu štete oštećenog pred odgovornim osiguravačem, ali s težištem na rokovima propisanim u tim zakonima. Iz svih ovih zakona, nesumnjivo, vidi se da je vansudski postupak za naknadu štete oštećenog pred štetnikovim osiguravačem mogao da bude okončan poravnanjem, na zadovoljstvo obeju strana, ali je mogao da bude okončan i uz nezadovoljstvo oštećenog. U ovom drugom slučaju, pred oštećenim su se otvarala dva puta. Jedan je vodio ka parnici, o čemu postoje odredbe u zakonima iz materije obaveznog osiguranja u saobraćaju. Drugi put je vodio ka alternativnom rešavanju spora, ali to nije bilo obuhvaćeno odredbama u zakonima iz materije obaveznog osiguranja u saobraćaju ni u jednoj republici bivše SFRJ. Valja imati u vidu da je u svim republikama bivše zajedničke države do alternativnog rešavanja sporova uopšte, pa i u vezi sa odredbama vansudskog postupka za naknadu štete oštećenog pred štetnikovim osiguravačem, došlo pod uticajem takvog razvoja u komunitarnom pravu EU. Drugim rečima, u svim republikama bivše SFRJ pravo potrošača počelo je da stiče pravo građanstva, a potom je u primenu ušlo pravo na mirenje, posredovanje između sukobljenih interesa, pa pravo na ombudsman, odnosno pravo na zaštitnika oštećenih u osiguranju i slično. Početne impulse za razvijanje ovih grana prava i institucija dala je država, posle čega je počelo da se razvija autonomno pravo, negde više, negde manje emancipovano od državnog prava. Na taj način, ako je oštećeni ostao nezadovoljan konačnom, završnom odlukom iz vansudskog postupka za naknadu štete pred štetnikovim osiguravačem, on je mogao da traži naknadu materijalne i nematerijalne štete pred navedenim novim institucijama. Autonomno pravo razvijalo se na različite načine u republikama bivše SFRJ. Nekim udruženjima osiguravača, privrednim komorama i drugim oblicima udruživanja u privredi bilo je prihvatljivije da se osnuje institucija za posredovanje, u drugim sredinama institucija ombudsmana, u trećim izbrani sud itd. U svakom slučaju, u svim republikama bivše SFRJ propagira se da nezadovoljni oštećeni u saobraćajnoj nezgodi, posle završenog vansudskog postupka, treba

da potraži pravdu u nekom od oblika alternativnog načina rešavanja sporova u toj republici, umesto da pristupi sudu. U ovom trenutku bilo bi preuranjeno ocenjivati ishod te propagande za veću primenu autonomnog prava, a naročito odgovarati na ozbiljno pitanje kakav materijalni efekat oštećenom posle saobraćajne nezgode može da donese alternativno rešavanje sporova.

2. Vansudski postupak za naknadu štete u obaveznom osiguranju od auto-odgovornosti u Republici Srbiji

2.1. Priprema za vansudski postupak za naknadu štete za oštećenog počinje u trenutku kada se dogodila saobraćajna nezgoda, a za odgovornog osiguravača u trenutku kad je obavešten o saobraćajnoj nezgodi u kojoj je učestvovao njegov osiguranik po osnovu obaveznog osiguranja od auto-odgovornosti. Naime, u Zakonu iz 2009. predviđeno je da je vlasnik motornog vozila, odnosno učesnik u saobraćajnoj nezgodi, dužan da odgovornog osiguravača obavesti o saobraćajnoj nezgodi u roku od 15 dana od dana kada se udes dogodio (član 23). Međutim, ako vlasnik motornog vozila to ne učini, Zakon je zapretio vlasniku da može biti kažnjen za privredni prestup (član 97. stav 1. tačka 3. Zakona). Od trenutka dostave obaveštenja o saobraćajnoj nezgodi na obema stranama, tj. na strani oštećenog i na strani odgovornog osiguravača, počinju pripreme za središnju fazu pravnog odnosa u nastajanju. Kad oštećeni prikupi ono što smatra da potkrepljuje njegov zahtev, to jest kad počne raspolagati činjeničnim i dokaznim materijalom koji smatra dovoljnim za uspešan odštetni zahtev, podnosi odštetni zahtev neposredno štetnikovom osiguravaču. Propust, štetna radnja štetnika u saobraćaju postaje zakonski osnov za nastanak pravnog odnosa između oštećenog i štetnikovog osiguravača. U vezi sa ovom fazom pravnog odnosa za naknadu štete, treba se podsetiti da je važeći zakon propisao da svaki vozač učesnik u saobraćaju mora sa sobom da nosi polisu osiguranja, sa ciljem da je, prilikom saobraćajne nezgode, stavi na uvid ostalim učesnicima u udesu, a zatim da na licu mesta popuni Evropski izveštaj o saobraćajnoj nezgodi i slično, to jest sve što se u takvim okolnostima čini po osnovu Zakona i važećeg zakona o bezbednosti saobraćaja na drumovima, ili po osnovu podzakonskih opštih akata donetih na osnovi tih zakona. Međutim, Zakonom je predviđeno da lice oštećeno saobraćajnom nezgodom može podneti odštetni zahtev svom osiguravaču, odnosno osiguravaču s kojim je zaključio ugovor o osiguranju od auto-odgovornosti (član 24. stav 2. Zakona). Regulisanje naknade tzv. direktne štete već postoji u nizu razvijenih

privreda EU⁷, a predviđeno je da se uvede kao mogućnost i u Zakonu Srbije⁸, kao i u nekim od zakona republika bivše SFRJ. Navedeno regulisanje naknade tzv. direktne štete, kao oblik vansudskog postupka za naknadu štete oštećenog, ostaće izvan predmeta ovog rada, s obzirom na to da je taj postupak predviđen samo kao jedna od zakonskih mogućnosti, a ne zakonska obaveza osiguravača oštećenog.

2.2. Pravni odnos po zahtevu za naknadu štete oštećenog saobraćajnom nezgodom i štetnikovog osiguravača prerašće u centralnu fazu vansudskog postupka za naknadu štete onog momenta kada oštećeni, neposredno tom osiguravaču, podnese dokumentovan odštetni zahtev. Oštećeni je podnošenjem odštetnog zahteva štetnikovom osiguravaču neposredno prijavio da je on treće lice, a da je njegov osiguranik stvarno štetnik u saobraćajnoj nezgodi zbog koje je odštetni zahtev podnet. Međutim, kompletiranje odštetnog zahteva ili dokazivanje da se desio slučaj pokriven osiguranjem ne ide lako i brzo, a od prikupljenog činjeničnog i dokaznog materijala prvenstveno zavisi da li će oštećeni i naplatiti štetu. Zakonodavac je pravno kvalifikovao taj trenutak kao ostvarivanje potraživanja oštećenog lica prema odgovornom osiguravaču neposredno (član 24. stav 1. Zakona). Unajknaće, odgovorni osiguravač obavezan je da pismenim putem sa obrazloženjem odgovori na podneti zahtev u roku od 90 dana (razume se, zahtev može da oceni i kao neosnovan), zatim je odgovorni osiguravač dužan da utvrdi osnov i visinu zahteva u roku od 45 dana od dana njegovog prijema za štetu na stvarima, a u roku od 90 dana od dana prijema zahteva za štetu na licima, kao i da o tome dostavi obrazloženu ponudu podnosiocu zahteva, te da u daljem roku od 14 dana isplati naknadu štete. Najzad, osiguravač je dužan da malu štetu, to jest potkrepljen zahtev za naknadu štete manje od 500 evra isplati u roku od osam dana od dana prijema zahteva. Prekoračenjem tih rokova oštećenom je zakonodavac priznao pravo da bude nezadovoljan i da može da podnese tužbu sudu, kao i da o tome obavesti Narodnu banku Srbije (skraćeno: NBS) (član 24. stav 2. Zakona). Ova ključna zakonska rešenja shodno se primenjuju i na zahteve za naknadu štete podnete Garantnom fondu (čl. 90. i 95. Zakona), a isto tako i pri odgovornosti vlasnika vazduhoplova za štetu pričinjenu trećim licima i putnicima, pa i na odgovornost vlasnika čamaca za štetu koju pričinji trećim licima. U vezi

7 Dipl. pravnik Nenad R. Terzić, direktor AVUS-a Beograd: „Direktno regulisanje šteta u osiguranju od auto-odgovornosti“, Zbornik radova Udruženja za pravo osiguranja Jugoslavije sa savetovanja, održanog aprila 2003. na Paliću, na opštu temu „Pravo osiguranja u tranziciji“, Palić, 2003, str. 149-155

8 Prof. dr Siniša Ognjanović: „Socijalizacija građanske odgovornosti u srpskom pravu putem obaveznih osiguranja“, Zbornik radova Udruženja za pravo osiguranja Srbije sa savetovanja, održanog aprila 2009. na Paliću, na opštu temu „Integracija (prava) osiguranja Srbije u evropskom (EU) sistemu osiguranja“, Palić, 2009, str. 284-298.

s navedenim rokovima, može da se postavi načelno pravno pitanje: kakav će stav zauzeti sudovi ako nezadovoljni oštećeni ipak podnese tužbu protiv odgovornog osiguravača pre isteka navedenih rokova, odnosno pre roka od 90 dana od dana prijema odštetnog zahteva? Dok sudovi ne budu zauzeli standardizovan stav prema tom pravnom pitanju, ono će ostati aktuelno.

2.3. Zakonom propisan vansudski postupak za naknadu štete oštećenog pred odgovornim osiguravačem s brojnim rokovima i uslovima – standardima, na koje mora da pazi osiguravač, otvorilo je novi aspekt vansudskog postupka. Naime, Zakon je neposredno obavezao odgovornog osiguravača da formira posebnu knjigu šteta i da ustroji trajnu evidenciju odštetnih zahteva (član 24. stav 4. Zakona). Razume se, knjiga šteta, u najmanju ruku, mora da sadrži podatak o danu prijema zahteva, zatim je nužno da se u nju zahtevi upisuju po redosledu prijema, kao i niz drugih podataka (o podnosiocu zahteva, o okolnostima saobraćajne nezgode i drugo). Za celovito sagledavanje ovog aspekta vansudskog postupka za naknadu štete nužno je povezati odredbe o posebnoj knjizi šteta u Zakonu sa odredbama o registru štetnih događaja, potom sa odredbama o formiranju baze podataka kod svakog osiguravača, kao i sa odredbama o Informacionom centru na nivou Udruženja, pa s pravom besplatnog pristupa itd – što sve zahteva povezano i detaljno podzakonsko regulisanje. Da evidentiranje zahteva za naknadu štete ne bude tek puki administrativni posao, postarala se sama praksa osiguranja. Naime, u osiguravajućoj praksi pokrenuto je pitanje da li svaki odštetni zahtev povodom jedne saobraćajne nezgode treba posebno da se evidentira, ili sve podnete zahteve za naknadu štete od iste saobraćajne nezgode treba evidentirati povezano.⁹ Najzad, kad odgovorni osiguravač isplati štetu oštećenom, on stiče pravo regresa od osiguravača kod koga je osiguran odgovorni za štetu pričinjenu oštećenom. Dakle, stav prema pitanju kako pravilno treba da se evidentira zahtev za naknadu štete, kao i ažurna evidencija odštetnih zahteva, omogućava da se sagleda sudbina svakog pojedinog vansudskog postupka za naknadu štete oštećenog pred štetnikovim osiguravačem mnogo godina unazad, što čini vrlo važan aspekt obaveznog osiguranja od auto-odgovornosti.

2.4. Zakon iz 2009. predvideo je niz rokova i uslova, to jest standarda u vansudskom postupku za naknadu štete oštećenog pred štetnikovim osiguravačem. Predlog struke osiguranja¹⁰ da se u Zakonu utvrdi visina male štete, sa obrazloženjem

⁹ Artur Demek intervjuisao je Nebojšu Divljana, predsednika Upravnog odbora Udruženja osiguravača Srbije, pod naslovom: „Izvucimo se, konačno, iz devedesetih“, časopis *Fonda za razvoj osiguranja iz Novog Sada Svet osiguranja i finansija* br. 2/2010, str. 30-35.

¹⁰ Nebojša Divljan, predsednik Upravnog odbora Udruženja osiguravača Srbije: „Aktuelna pitanja tržišta osiguranja u Srbiji“, *Revija za pravo osiguranja* br. 1-2/2008, str. 48.

da su male štete najbrojnije u praksi, zakonodavac je prihvatio i predvideo taj pojam. Po Zakonu, mala šteta je ona za koju odštetni zahtev iznosi manje od 500 evra u dinarskoj protivvrednosti i za koju su dostavljeni dokazi na osnovu kojih se može utvrditi obaveza osiguravača, te se i isplata ima izvršiti u roku od osam dana od dana prijema zahteva (član 106. Zakona). Posle malih šteta, na najveći broj odštetnih zahteva u praksi odnosilo bi se pravilo po kome je osiguravač dužan da u roku od 14 dana od dana prijema zahteva utvrdi osnov i visinu odštetnog zahteva, zatim da podnosiocu zahteva dostavi obrazloženu ponudu za naknadu štete i, najzad, da isplati odštetu (član 25. stav 1. Zakona). Međutim, ako podneti odštetni zahtev nije potpun, osiguravač je dužan da se pismenim putem obrati njegovom podnosiocu u roku od osam dana od dana prijema zahteva te da zatraži upotpunjenje, odnosno kompletiranje dokumentacije (član 25. stav 2. Zakona). U složenijim odštetnim zahtevima, po oceni zakonodavca, odgovorni osiguravač objektivno nije u mogućnosti da u roku od 14 dana utvrdi osnov i visinu odštetnog zahteva, pa je zakonodavac propisao duže rokove i odgovarajuće uslove, to jest standarde povodom takvih zahteva. Ako je u okviru odštetnog zahteva tražena šteta na stvarima, osiguravač je dužan da utvrdi osnov i visinu odštetnog zahteva u roku od 45 dana od dana prijema zahteva, a ako je u okviru odštetnog zahteva tražena šteta na licima, osiguravač je dužan da utvrdi osnov i visinu odštetnog zahteva u roku od 90 dana od dana njegovog prijema. Po proteku roka od 45, odnosno od 90 dana od dana prijema zahteva, osiguravač je dužan da isplati naknadu štete u daljem roku od 14 dana u oba slučaja (član 25. stav 3. Zakona). U Zakonu je predviđena situacija iz prakse kada se razlikuju visina potraživanja i ponuđena visina štete. U tom slučaju, osiguravač je dužan da oštećenom ponudi i isplati nesporni deo potraživanja u navedenim rokovima od 45 dana (za štetu na stvarima), odnosno 90 dana (za štetu na licima). Pri tom, ako oštećeni prihvati nesporni deo odštetnog zahteva, to ne utiče na njegovo pravo na potraživanje spornog dela odštetnog zahteva (član 25. stav 4. Zakona). Najzad, zakonodavac je predvideo i životnu situaciju u kojoj je odštetni zahtev neosnovan. U tom slučaju, osiguravač je obavezan da pismenim putem obrazloži svoju ocenu da zahtev nema osnova te da o tome obavesti njegovog podnosioca u roku od osam dana od dana kada je utvrdio da je zahtev neosnovan, pri čemu dostava tog obrazloženog pismenog obaveštenja mora da bude u okviru napred određenih rokova od 45 dana, odnosno 90 dana, kao i roka od 14 dana (član 25. stav 5. Zakona). Navedeni rokovi i uslovi, to jest standardi vansudskog postupka za naknadu štete u obaveznom osiguranju od auto-odgovornosti, po Zakonu iz 2009, razlikuju se od rokova i uslova – standarda propisanih zakonima drugih republika bivše SFRJ.

3. Osvrt na vansudski postupak za naknadu štete u obaveznom auto-osiguranju u republikama bivše SFRJ

3.1. Pristup zakonima svake pojedine republike bivše SFRJ iz materije obaveznog osiguranja u saobraćaju obuhvatiće karakteristične odredbe tih zakona u odnosu na vansudski postupak za naknadu štete oštećenog pred štetnikovim osiguravačem. Hrvatski zakon o obaveznim osiguranjima u prometu¹¹ regulisao je da je odgovorni osiguravač dužan da u slučaju neimovinske štete, najkasnije u roku od 30 dana, a u slučaju imovinske štete najkasnije u roku od 14 dana od dana podnošenja zahteva, dostavi obrazloženu ponudu za naknadu štete – ako su odgovornost za naknadu štete i visina štete nesporni. S druge strane, ako su odgovornost za naknadu štete ili visina štete sporni (član 12. stav 1), osiguravač je dužan da dostavi obrazloženi odgovor. Dalje, u istom članu predviđeno je sledeće: ako odgovorni osiguravač u roku iz stava 1. ovog člana ne dostavi oštećenom licu obrazloženu ponudu za naknadu štete, odnosno obrazloženi odgovor, oštećeno lice protiv njega može da podnese tužbu. Ako je tužba protiv odgovornog osiguravača ili odgovornog lica podneta pre proteka rokova iz stava 1. člana 12. tog zakona, smatraće se da je preuranjena (član 12. stav 2). Ako odgovorni osiguravač nije u mogućnosti da utvrdi konačan iznos štete, isplatiće nesporni iznos odštete kao avans u roku propisanom u stavu 1. člana 12 (član 12. stav 3). Ako odgovorni osiguravač ne isplati naknadu štete u roku iz stava 1. člana 12, oštećeni, uz dužni iznos naknade štete, ima pravo i na isplatu kamate, i to od dana podnošenja zahteva (član 12. stav 4). Najzad, u slučaju neimovinske štete u postupku pred odgovornim osiguravačem, oštećeni ima pravo da priloži nalaz i mišljenje nezavisnog veštaka kojeg je lično izabrao (član 12. stav 5). Slovenački zakon o obaveznim osiguranjima u prometu¹² predvideo je da osiguravač, najkasnije u roku od tri meseca od dana kada je oštećeni podneo odštetni zahtev, mora da dostavi obrazloženu ponudu za odštetu ako je šteta nesporna i u celosti obrađena, ili obrazložen odgovor ako je odgovornost sporna i šteta nije tačno utvrđena ili nije u celosti obrađena¹³ (član 20a. stav 1. alineja 1 i 2). Protiv osiguravača, koji u roku iz alineje 1. stava 1. člana 20a. ne dostavi predlog ponude oštećenom najkasnije u roku od tri meseca od dana kada je podnet odštetni zahtev, oštećeni će podneti tužbu sudu (član 20a. stav 2). Za razliku od hrvatskog zakona, u ovom slovenačkom pravnom aktu nije previđena posebna kamata zbog neisplaćivanja naknade štete u propisanom roku. Najzad, treba napomenuti da u zakonodavstvu Hrvatske postoji

¹¹ *Narodne novine*, br. 151/2005, 36/2009 i 75/2009.

¹² *Uradni list*, br. 93/2007 od 12. oktobra 2007 (službeni prečišćeni tekst).

¹³ *Ibidem*. Član 20a.

razlika između Zakona o obaveznom osiguranju u saobraćaju i Zakona o obligacionim odnosima¹⁴ po pitanju od kada teče pravo na kamatu, što je izazvalo interesantnu diskusiju, koja je u toku.

3.2. Republika Srpska je 2005. godine donela Zakon o osiguranju od odgovornosti za motorna vozila i o ostalim obaveznim osiguranjima od odgovornosti¹⁵ (skraćeno: Zakon iz 2005). Prema stavu 1. člana 9. tog zakona, osiguravač je dužan, pošto podnositelj zahteva priloži svu potrebnu dokumentaciju, da obradi odštetni zahtev i odluči o njegovanoj osnovanosti u roku od 15 dana, a ako osiguravač utvrdi da postoji njegova zakonska obaveza za naknadu štete, dužan je da u daljem roku od 14 dana isplati njen iznos. Prema stavu 2. člana 9. tog zakona, obaveza osiguravača iz stava 1. ovog člana ne isključuje i ne suspenduje pravo oštećene strane da se neposredno posle nezgode obrati ombudsmanu za osiguranje Agencije RS ili nadležnom sudu. Pored toga, članom 29. tog zakona propisano je da će odredbe Zakona o osiguranju imovine i lica (*Službeni glasnik RS*, br. 14/2000 i 20/2000) ostati na snazi do donošenja propisa koji će regulisati ostala obavezna osiguranja, koja ne potpadaju pod osiguranje od auto-odgovornosti. U članu 29. tog zakona precizirano je da u ostala obavezna osiguranja po Zakonu o osiguranju imovine i lica spadaju obavezno osiguranje za putnike u javnom saobraćaju od posledica nesrećnog slučaja, zatim obavezno osiguranje vlasnika odnosno korisnika vazduhoplova od odgovornosti za štete prouzrokovane trećim licima i, najzad, obavezno osiguranje vlasnika odnosno korisnika brodića na motorni pogon od odgovornosti za štete prouzrokovane trećim licima. Dakle, iz odredaba Zakona iz 2005. godine proizašlo je da je regulisano samo obavezno osiguranje od odgovornosti za upotrebu motornih vozila, da je u to obavezno osiguranje ugrađen vansudski postupak za naknadu štete oštećenog pred odgovornim osiguravačem s propisanim uslovima i rokovima za taj postupak. Specifičnost Zakona iz 2005. predstavlja pravo oštećenog da bira da li će se obratiti ombudsmanu ili će podneti direktnu tužbu sudu, posle okončanja vansudskog postupka za naknadu štete pred odgovornim osiguravačem u kome je ostao nezadovoljan. Međutim, zakonodavac u Republici Srpskoj docnije je ukinuo pravo oštećenog da optira između vansudskog postupka za naknadu štete pred osiguravačem u

14 Mr Slaven Dobrić, član Uprave Allianz Reosiguranje d.d. „Tijek i visina zatezne kamate na naknadu neimovinske štete“, *Zagreb, Svijet osiguranja* br. 3/2008, str. 44-46; Dipl. pravnik Mladenka Grgić, „Euroherc osiguranje“ d.d. „Zatezne kamate u obradi šteta od automobilske odgovornosti“, *Zagreb, Osiguranje*, hrvatski časopis za teoriju i praksu osiguranja, br. 10/2008, str. 20-29; Dipl. pravnik Ivica Crnić, adv. iz Zagreba: „Zatezne kamate u slučaju naknade štete“, *Zbornik radova Udruženja za odštetno pravo sa 12. međunarodnog naučnog skupa, održanog septembra 2009. na Zlatiboru, na opštu temu „Naknade štete, bezbednost saobraćaja i obavezno osiguranje“*, str. 106-127 i dr.

15 *Službeni glasnik Republike Srpske*, br. 17/2005 od 28. februara 2005. godine. Poseban zakon donet je za Federaciju BiH.

obaveznom osiguranju od auto-odgovornosti i alternativnog načina rešavanja spora (pred ombudsmanom), dakle priklonio se zakonima ostalih republika bivše SFRJ. Prema zakonu koji je važio u Federaciji BiH, ključna odredba razlikovala se od navedene odredbe Zakona iz 2005. godine. Naime, ključna odredba iz zakona Federacije BiH bila je da je osiguravač u obavezi da u roku od 90 dana od prijema „dokumentovanog zahteva“ ponudi isplatu ili da objasni zašto nije u mogućnosti da isplati naknadu štete.¹⁶

3.3. Republika Makedonija donela je Zakon o obaveznom osiguranju u saobraćaju¹⁷ (skraćeno: Zakon iz 2005). Prema stavu 1. člana 5. Zakona iz 2005, oštećeno lice ima pravo da podnese zahtev za naknadu štete neposredno odgovornom osiguravaču, a prema stavu 2. istog člana, oštećeni može da podnese tužbu sudu za naknadu štete samo ako je prethodno podneo zahtev za naknadu štete odgovornom osiguravaču. Prikazujući Zakon iz 2005, makedonski autor je konstatovala: „Nažalost, rokovi za obradu predmeta kod domaćih šteta od AO nisu utvrđeni“. Isti autor je napisala¹⁸ da je Zakonom iz 2005. utvrđen rok od tri meseca – od dana podnošenja zahteva s pratećom dokumentacijom – za regulisanje potraživanja za štete izazvane upotrebom inostranog vozila. Ako u tom roku ne bude regulisan zahtev za naknadu štete, oštećeni ima pravo na tužbu protiv Nacionalnog ureda Makedonije ili osiguravača, člana tog ureda. Što se, pak, tiče mogućnosti da se domaći oštećeni, nezadovoljan odlukom odgovornog osiguravača o naknadi štete, pojavi pred nekom od institucija koje pripadaju krugu alternativnog načina rešavanja sporova, navedeni makedonski autor navela je da je u toku rad na Nacrtu zakona o intermedijaciji.

3.4. Republika Crna Gora donela je 2007. godine Zakon o obaveznom osiguranju u saobraćaju (skraćeno: Zakon iz 2007)¹⁹. Prema stavu 1. člana 7. Zakona iz 2007, naknadu štete po osnovu ugovora o obaveznom osiguranju oštećeno lice ostvaruje podnošenjem odštetnog zahteva osiguravaču, koji je, po osnovu ugovora o osiguranju, dužan da štetu naknadi (član 7. stav 1). Stavom 2. tog člana uvedena je obaveza osiguravača da se u posebnoj knjizi evidentira zahtev iz stava 1. ovog člana. Prema članu 7. stav 3. u vezi sa članom 40. Zakona iz 2007, zahtev za odštetu podnosi se Udruženju organizacija za osiguranje (skraćeno: Udruženje), ako je šteta prouzrokovana od strane neosiguranog i nepoznatog vozila, odnosno ako je prouzrokovana prevoznim sredstvom osiguranim kod osiguravača kome je oduzeta dozvola za rad. Po Zakonu iz

¹⁶ Zlatan Filipović: „Strogo prema društvu, kvalitetno prema osiguraniku“, *Svijet osiguranja*, br. 3/2005, str. 33-36.

¹⁷ *Služben vesnik na RM*, br. 88/2005 i 70/2006.

¹⁸ Mirjana Pop-Talevska, Sektor za međunarodne štete „Vardar osiguranja“: „Novi Zakon o obaveznom osiguranju u Makedoniji“, *Osiguranje*, hrvatski časopis za teoriju i praksu osiguranja, br. 12/2005, str. 44-48.

¹⁹ *Službeni list RCG*, br. 46/2007 od 31. jula 2007. godine.

2007, ako osiguravač ili Udruženje ne odgovori na zahtev iz st. 1. i 3. ovog člana u roku od 30 dana od dana podnošenja zahteva, oštećeno lice može da ostvari pravo na naknadu štete preko nadležnog suda. Ukoliko je tužba sudu podneta protiv odgovornog osiguravača ili odgovornog lica pre isteka roka iz ovog stava, smatraće se preuranjenom (član 7. stav 4). Dalje, osiguravač ili Udruženje dužno je da u slučaju neimovinske štete, najkasnije u roku od 30 dana, a u slučaju imovinske štete najkasnije u roku od 14 dana od dana podnošenja odštetnog zahteva, oštećenom licu dostavi obrazloženu ponudu ako su odgovornost za naknadu štete i visina štete nesporni, odnosno obrazložen odgovor ako su odgovornost za naknadu štete ili visina štete sporni (član 7. stav 5). U odnosu na navedeno pravilo, predviđen je izuzetak u pogledu dužine rokova propisanih stavom 5. člana 7. (član 7. stav 7). Izuzetak je predviđen u slučaju da je za utvrđivanje osnova i visine naknade štete po podnetom odštetnom zahtevu potrebno duže vreme; tada se rok za odlučivanje može produžiti do 60 dana od dana prijema odštetnog zahteva. Najzad, Zakon iz 2007. predvideo je da će osiguravač ili Udruženje biti dužni da zatraže od podnosioca zahteva, koji ne sadrži sve potrebne podatke za odlučivanje, odnosno u kome nisu priložena potrebna dokumenta, da upotpuni zahtev traženom dokumentacijom u roku od osam dana od dana prijema nepotpunog dokumenta (član 7. stav 6). Rokovi za isplatu naknade štete regulisani su u članu 9. Zakona iz 2007. godine. Prema tom propisu, osiguravač ili Udruženje dužno je da isplati naknadu štete u celosti u roku od 14 dana od dana zaključenja sporazuma o naknadi štete ako sporazumom nije drukčije određeno, a rok za isplatu naknade štete za odluke iz člana 7. Zakona iz 2007. iznosi osam dana od dana odlučivanja.

3.5. Republike bivše SFRJ koje su prve donele zakone iz materije obaveznog osiguranja u saobraćaju i u kojima je bio konstituisan vansudski postupak za naknadu štete oštećenog pred štetnikovim osiguravačem – prve su i pristupile razvoju alternativnog rešavanja sporova. Najpre u Sloveniji, a potom i u Hrvatskoj, počela je izgradnja novih institucija za zaštitu nezadovoljnog osiguranika, korisnika osiguranja i trećih oštećenih lica po završetku vansudskog postupka za naknadu štete oštećenog pred štetnikovim osiguravačem. Time je započela era alternativnog načina rešavanja sporova – u odnosu na vansudski postupak za naknadu štete u okviru obaveznog osiguranja od auto-odgovornosti. Prvo su članovi Slovenačkog udruženja osiguravača, u novembru 2002. godine, osnovali instituciju pod nazivom ombudsman osiguranja²⁰. Njegova nadležnost bila je predviđena aktom o osniva-

20 Tanja Kolarar: „Praksa varuha pravic s področja zavarovalništva“, časopis Slovenačkog udruženja osiguravača *Zavarovalniški horizonti*, april 2006, br. 2/2006, str. 33-52. Prevod ovog članka objavljen je pod naslovom „Praksa zaštitnika prava (ombudsmana) u oblasti osiguranja u Sloveniji“, časopis za teoriju i praksu osiguranja Kompanije „Dunav osiguranje“ a.d.o. *Tokovi osiguranja*, br. 3-4/2006, str. 46-50.

nju i Kodeksom osiguranja i dobrih poslovnih običaja, donetim 1999. godine. Procesna pretpostavka za zasnivanje nadležnosti ombudsmana osiguranja bila je da se prethodno donese odluka interne komisije²¹ odgovornog osiguravača za slučaj kad oštećeni nije zadovoljan, posle čega oštećeni može da podnese žalbu ombudsmanu u pismenoj formi. Žalbu oštećenog stručna služba ombudsmana prosleđivala je osiguravaču na odgovor, a kada pismeni odgovor osiguravača prispe, primerak tog odgovora šalje se oštećenom – žaliocu. Razume se, ombudsman nije rešavao imovinski spor (osnov i visinu štete) iz sudske nadležnosti, ali kad se prihvatio nadležnosti, slovenački ombudsman u osiguranju primenjivao je Zakon o upravnom postupku, ukoliko aktom o njegovom osnivanju nije bilo predviđeno nešto drugo. U stvari, on je ispitivao navode žalbe i odgovore na žalbu u okviru odredaba Kodeksa osiguranja i dobrih poslovnih običaja, a sve se to odvijalo na osnovu i u okviru slovenačkog zakona o zaštiti potrošača. Najoštrija sankcija u ovom postupku mogla je da bude predlog za oduzimanje dozvole za rad osiguravača. Što se, pak, tiče Hrvatske, Hrvatski ured za osiguranje (skraćeno: HUO) obrazovao je marta 2007. godine Centar za mirenje. U okviru tog centra, posebnom odlukom izabran je pravobranilac za područje osiguranja,²² a sve to na osnovu ovlašćenja iz hrvatskog zakona o osiguranju. Pravobranilac osiguranja sprovodio je mirenje na osnovu Pravilnika o radu Centra za mirenje i postupku mirenja pri HUO, donetom marta 2007. godine. Njegova nadležnost imala je za pretpostavku da je interna žalbena komisija odgovornog osiguravača odlučivala po žalbi oštećenog i da od postupka (radnji) osiguravača, na koji se oštećeni pritužuje pravobranioncu osiguranja, nije prošlo više od šest meseci. Predlog za pokretanje postupka mirenja podnošen je u pismenoj formi pravobranioncu, a on ga je dostavljao protivnoj strani na odgovor u roku od 15 dana, pa ako ona odgovori, postignuta je saglasnost dveju strana. Pravilo je da je troškove postupka mirenja snosio osiguravač, koji je inicirao ili pristao na sprovođenje postupka mirenja. Troškove postupka mirenja u odnosu na honorar miritelja i druge njegove troškove snosio je osiguravač, a troškove administracije u vezi s mirenjem HUO. Pravobranilac osiguranja odlučuje o onome o čemu nije bilo odlučeno do završetka vansudskog postupka za naknadu štete oštećenog pred štetnikovim osiguravačem. Na ovaj postupak

21 Obaveza odgovornog osiguravača da formira internu komisiju proizlazi iz Kodeksa osiguranja i dobrih poslovnih običaja – detaljnije prof. dr Šime Ivanjko: „Osiguranje u Sloveniji nakon stupanja u EU“, časopis za pravnu teoriju i praksu Udruženja pravnik Srbije *Pravni život* br. 7-8/2005, str. 55-65, Beograd.

22 Berislav Matijević: „Osigurateljna praksa u postupku obrade i rešavanja šteta iz osiguranja od automobilske odgovornosti“, godišnjak Hrvatskog društva za građanskopravne znanosti i praksu *Organizator*, br. 11/2004, str. 349-358, Zagreb; WWW.HUO.HR; Ante Lui, pravobranitelj osiguranja: „Kodeks poslovne osigurateljne i reosigurateljne etike – nepoštovanje“, Zbornik radova Hrvatskog ureda za osiguranje sa 16. savetovanja, održanog aprila 2008. u Opatiji, na opštu temu „Obrada i likvidacija automobilskih šteta“, str. 143-150.

odlučivanja pravobranilac osiguranja primenjivao je odredbe Zakona o parničnom postupku,²³ ako odlukom o njegovom obrazovanju nije bilo drukčije određeno.

3.6. Sumarnom prikazu regulative alternativnog načina rešavanja sporova i prakse u Sloveniji i Hrvatskoj iz prethodne tačke mogli bi da se dodaju isti ili slični propisi i praksa iz ostalih republika bivše SFRJ. U osnovi, ove i slične institucije i njihovi propisi o alternativnom načinu rešavanja sporova pripadaju autonomnom pravu osiguranja. Kako sada stoje stvari, institucije alternativnog rešavanja sporova u republikama bivše SFRJ nisu zamena za sudski postupak, pa ni u slučaju kada se razmatra podnesak oštećenog posle okončanja vansudskog postupka za naknadu štete od saobraćajne nezgode pred štetnikovim osiguravačem. Institucije alternativnog načina rešavanja sporova bile su dobrovoljne za nezadovoljno oštećeno lice posle saobraćajne nezgode, ali su prihvatanje sopstvene nadležnosti uslovljavale time da se oštećeni prethodno obraćao prigovorom ili žalbom žalbenoj instanciji štetnikovog osiguravača, pa i dalje ostao nezadovoljan. Čini se da su te institucije pokušaj da se sporni odnos između oštećenog i štetnikovog osiguravača reši na obostrano zadovoljstvo, na miran način, bez sudske parnice. Iz prikaza alternativnog načina rešavanja sporova u Sloveniji i Hrvatskoj proizlazi da su različite institucije primenjivale različite procesne zakone, što se može uočiti i na primerima iz autonomnog prava osiguranja u drugim republikama bivše SFRJ. Očigledno je da se radi o novim institucijama i novim postupcima u krilu autonomnog prava, koji još nisu sasvim izdiferencirani u republikama bivše SFRJ. Kakvi će biti krajnji rezultati, i u kojoj će meri nezadovoljni oštećeni moći da zadovolji svoj materijalni i nematerijalni interes pred novim institucijama alternativnog rešavanja sporova posle okončanja vansudskog postupka za naknadu štete, odnosno u kojoj će meri te institucije smanjiti broj sudskih sporova iz obaveznog osiguranja od auto-odgovornosti – ostaje da se vidi.

4. Usklađenost zakonskih odredaba o vansudskom postupku za naknadu štete u obaveznom auto-osiguranju s komunitarnim pravnim izvorom

4.1. Prema navedenim direktivama EU o obaveznom osiguranju od auto-odgovornosti, države članice EU bile su dužne da propišu obavezu osiguravača da najkasnije u roku od tri meseca od dana kada mu je podnet odštetni zahtev dostavi

²³ Ibidem.

razumnu ponudu za naknadu štete u slučajevima u kojima je nesporna odgovornost osiguranika odgovornog osiguravača, ili da u istom roku dostavi obrazložen odgovor ako se odštetni zahtev odbija kao neosnovan, ili ako je odštetnim zahtevom odgovornost sporna odnosno nije tačno utvrđena, ili ako šteta, pak, nije u potpunosti obračunata. Takođe, države članice EU bile su dužne da ovaj propis podrže odgovarajućim, delotvornim i sistematskim finansijskim ili ekvivalentnim administrativnim kaznama. Za slučaj da u roku od tri meseca od dana podnošenja odštetnog zahteva osiguravač ne dostavi ponudu njegovom podnosiocu, navedenim direktivama države članice EU obavezane su da propišu odgovarajuću administrativnu sankciju ili delotvornu i sistemsku finansijsku sankciju, tj. kamatu koja će biti plaćena oštećenom na iznos naknade štete koju ponudi osiguravač, ili kamatu koju će sud dosuditi oštećenom.²⁴

4.2. Iz navedenih odredaba komunitarnog pravnog izvora proizlazi da je obavezno auto-osiguranje EU za postupak naknade štete predvidelo samo jedan rok od tri meseca. Drugim rečima, ključna odredba komunitarnog pravnog izvora ne poznaje neki drugi rok osim krajnjeg roka od tri meseca. Takođe, ključna odredba komunitarnog pravnog izvora predvidela je nekoliko uslova, to jest standarda, ali uz te uslove – standarde nema dodatnih rokova. Međutim, osim slovenačkog zakona, većina republika u svojim zakonima predvidela je kraće rokove za završetak vansudskog postupka za naknadu štete oštećenog pred štetnikovim osiguravačem. Naime, ključne pravne norme iz slovenačkog zakona, koje se odnose na vansudski postupak za naknadu štete oštećenog pred štetnikovim osiguravačem, najbliže su citiranim odredbama komunitarnog pravnog izvora. Ovo stoga što je slovenački zakon jedini preuzeo rok od tri meseca za odgovornog osiguravača, a i pravne formulacije ostalih uslova standarda ne razlikuju se bitno od formulacija iz citiranih odredaba komunitarnog pravnog izvora.²⁵ Opštepoznata je činjenica da su navedene direktive iz materije obaveznog osiguranja od auto-odgovornosti upravljene prvenstveno prema državama članicama EU, ali one su, istaknuto je u jednom autoritativnom mišljenju, upravljene neposredno i prema privrednim subjektima,²⁶ u ovom slučaju osiguravačima. Drugim rečima, po mišljenju ovog slovenačkog pisca, u oblasti prava osiguranja primena direktiva Evropske unije u državama članicama EU može da se vrši različitim metodama, pa nije dovoljno obezbediti više-manje korektan prevod odredaba odnosne direktive, već je nužno odgovoriti na upit da li se ta direktiva može primeniti bez tumačenja Evropskog suda pravde u

²⁴ Član 22. Direktive 2009/103/EC od 16. septembra 2009. godine.

²⁵ Član 20a. službenog prečišćenog teksta slovenačkog zakona.

²⁶ Prof. dr Šime Ivanjko: „Godina dana nakon ulaska u Evropsku uniju“, časopis Instituta za međunarodnu politiku i privredu iz Beograda i Pravosudnog centra za obuku i stručno usavršavanje iz Beograda *Evropsko zakonodavstvo* (april – jun 2005), br. 12/2005, str. 53-54.

Luksemburgu. Svoje izlaganje zakonodavcima republika bivše SFRJ ovaj ugledni autor zaokružio je preporukom da je nužno, prvo, iskoristiti vreme za tzv. „meko pristupanje“, to jest za blagovremeno prenošenje pravnih standarda EU u nacionalno pravo; i drugo, da je potrebno prevesti na sopstveni jezik najmanje 800-900 najznačajnijih presuda Evropskog suda pravde u Luksemburgu i njihove sentencije adekvatno ugraditi u nacionalno pravo. Razume se, navedena preporuka vredi za nacionalna prava osiguranja u svim republikama bivše SFRJ, uključujući odredbe o vansudskom postupku za naknadu štete oštećenog prema štetnikovom osiguravaču u okviru obaveznog osiguranja od auto-odgovornosti.

4.3. Sve republike bivše SFRJ, osim Slovenije, u zakonima iz materije obaveznog osiguranja u saobraćaju skraćivale su rok od tri meseca za rešavanje odštetnog zahteva za naknadu štete oštećenog pred štetnikovim osiguravačem. Istini za volju, rok od tri meseca iz komunitarnog pravnog izvora u stvari je krajnji rok ili prava mera stvari do koje se može vremenski završiti složeniji vansudski postupak za naknadu štete oštećenog pred štetnikovim osiguravačem zbog saobraćajne nezgode. U tom smislu, kraći rokovi od tri meseca, propisani pojedinim zakonima republika bivše SFRJ, nisu suprotni krajnjem roku iz citiranog komunitarnog pravnog izvora. Međutim, suština roka iz ovog izvora ne svodi se na njegovu dužinu. Suština se sastoji u tome da se u tom vremenskom rasponu realno pomogne žrtvi odnosno žrtvama saobraćajne nezgode, bez upuštanja u sudsku parnicu. To je jedna strana medalje. Druga strana medalje u tome je da štetnikov osiguravač što pre, a najkasnije za tri meseca, isplati pravičnu naknadu štete i da se pri tom izbegne skup sudski postupak – parnica. Otvoreno je pitanje da li je većim ili manjim skraćivanjem tromesečnog roka većina republika bivše SFRJ obezbedila opisanu suštinu. Preporučivanje nosilaca javnih ovlašćenja u republikama bivše SFRJ da se, po završetku vansudskog postupka za naknadu štete oštećenog pred štetnikovim osiguravačem, što više koriste alternativni načini rešavanja sporova umesto sudskih parnica – krije u sebi deo odgovora na postavljeno pitanje. Stoga, postavlja se i pitanje da li se preteralo sa skraćivanjem rokova u kojim treba završiti vansudski postupak za naknadu štete oštećenog pred štetnikovim osiguravačem, pa se nastojalo da se posledice tog preterivanja saniraju putem alternativnog načina rešavanja sporova.

4.4. Iz struke osiguranja, prema zakonodavcima u republikama bivše SFRJ, upućivane su osnovane kritike u pogledu rokova u vansudskom postupku za naknadu štete oštećenog prema štetnikovom osiguravaču. Jedna od najoštrijih kritika kaže da je „hrvatski zakonodavac želio biti revolucionarniji od evropskog“.²⁷ Nešto

²⁷ Referat iz fusnote br. 5.

blaža kritika glasila je da su „hrvatskim zakonom možda i previše skraćeni rokovi za obradu“²⁸ odštetnog zahteva. Po mišljenju potpisnika ovog rada, istovetne kritike mogao bi da potpiše i pravni pisac koji bi analizirao odredbe o vansudskom postupku za naknadu štete oštećenog pred štetnikovim osiguravačem u važećem zakonu iz materije obaveznog osiguranja u saobraćaju Republike Srbije. U stvari, zakonodavci onih republika bivše SFRJ koji su skratili rokove znatno ispod tri meseca za rešavanje odštetnog zahteva za naknadu štete pokazali su da se pre donošenja tih zakona nisu konsultovali sa strukom osiguranja, ali ni sa sudovima. Čini se da će zakonske odredbe sa skraćenim rokovima za obradu i likvidaciju odštetnog zahteva pred štetnikovim osiguravačem znatno ispod tri meseca ipak morati da pretrpe promene u zakonima republika bivše SFRJ, ranije ili kasnije, jer nisu suštinski saglasne s rokom komunitarnog pravnog izvora, kao ni sa osiguravajućom praksom u ovom vansudskom postupku.

Zaključci

- 1) Zakonima iz materije obaveznog osiguranja u saobraćaju sve republike bivše SFRJ konstituisale su vansudski postupak za naknadu štete oštećenog pred štetnikovim osiguravačem. Do sada, taj postupak nije bio detaljno regulisan. Na taj način, u obavezno osiguranje od auto-odgovornosti ugrađena je jedna krupna zakonska novina.
- 2) Zakonske odredbe o vansudskom postupku za naknadu štete oštećenog pred štetnikovim osiguravačem u svim republika bivše SFRJ inspirisane su direktivama EU o osiguranju od građanske odgovornosti iz oblasti upotrebe motornih vozila za štete pričinjene trećim licima.
- 3) Konstituišući vansudski postupak za naknadu štete oštećenog pred štetnikovim osiguravačem, zakoni iz materije obaveznog osiguranja u saobraćaju u većini republika bivše SFRJ skraćivali su više ili manje rok za završavanje tog postupka. Da li je to skraćivanje rokova završetka ovog vansudskog postupka doprinelo boljoj zaštiti žrtava saobraćajnih nezgoda, ubrzanju isplate naknade štete iz obaveznog osiguranja od auto-odgovornosti i smanjenju broja sudskih sporova, pokazaće vreme.

²⁸ Dipl. pravnik Berislav Matijević: „Zakon novi, rokovi kraći, a kamata zatezna“, *Svijet osiguranja*, br. 1/2006, str. 21-22.

Summary

Out-of-Court Settlement in Compulsory Motor Insurance

Slobodan Ilijić, M.Sc.

The paper analyses legal provisions which stipulate compulsory insurance in traffic of all republics of former SFRY relating to out-of-court settlement between the claimant and the tortfeasor's insurer. Provisions on out-of-court settlement between the claimant and the tortfeasor's insurer were inspired by the EU Directives on compulsory motor civil liability insurance for the third party losses. The analysis focuses on deadlines and conditions –standards of out-of-court settlement between the claimant and tortfeasor's insurer. The relation between the alternative way of dispute resolution and completed procedure for claim indemnity before the tortfeasor's insurer was pointed out in case when the claimant was not satisfied with the decision of the internal commission of that insurer. Since the majority of the Republics have shortened the deadline from source of *acquis communautaire* in out-of-court settlement, the author of this paper thinks that sooner or later, in these laws, the changes will be initiated toward adjustment with the deadline from source in *acquis communautaire*.

Translated by: Zorica Simović